

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v.

(Lovforslaget (nr. 17) findes i tillæg A, sp. 481, fremsættelsen i tidenden sp. 116).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ejner Nielsen: Det lovforslag om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning, der her i dag er til første behandling, har baggrund i kommunalreformen, der træder i kraft den 1. april 1970, da også dette lovforslag skal træde i kraft. Her havde socialdemokratiet ud fra tidsmæssige grunde gerne set, at undervisningsministeren havde opfyldt det løfte, der blev givet, da lovforslaget om amtsrådenes og amtskommunernes overtagelse af skolerådenes og skolefondens opgaver m. v. den 19. marts 1969 blev fremsat her i folketinget. I bemærkningerne til dette lovforslag var det ministerens tanke, at lovforslag om styrelsen af kommunernes skolevæsen skulle fremsættes i sidste folketingssamling med henblik på genfremsættelse i begyndelsen af folketingsåret 1969-70.

Det var derfor med en vis spænding, man kastede sig over dette lovforslag. Alle forventede, og vel med god grund, at den decentralisering, som allerede i 1965 blev påbegyndt i undervisningsministeriet af den socialdemokratiske undervisningsminister, ville fortsætte og blive forstærket. Når jeg mener, at decentraliseringen ville blive forstærket fra 1. april 1970, da skyldes det kommunalreformens ikrafttræden, for specielt decentralisering er jo et af hovedmålene i kommunalreformen. Her mener socialdemokratiet, at undervisningsministeren ikke i tilstrækkeligt omfang har levet op til dette hovedmål. I denne forbindelse kan jeg pege på to ting.

Efter lovforslaget er det kommunalbestyrelsen, der ansætter ledere og lærere ved kommunens skole- og undervisningsvæsen. Her er sket en decentralisering. Men lovforslaget fastholder den ordning, at skoleinspektører, rektorer, skoledirektører samt amtsskolekonsulenter og amtsskolekonsu-

lenter for fritidsundervisning skal ansættes af kongen. Her er ikke sket nogen decentralisering. Der er intet gjort for at rette de forskelle, der er mellem beføjelserne for kommunalbestyrelsen i Københavns kommune og kommunalbestyrelserne uden for København. Kommunalbestyrelsen i København ansætter sin skoledirektør, og man kan vel så med god grund spørge, hvorfor det ikke kan lade sig gøre i de øvrige af landets kommuner.

Primærkommunernes pligt til selv at udbygge deres skolevæsen opretholdes i fuldt omfang. Efter lovforslaget er det tanken, at bindende planer for skolevæsenets udbygning skal udarbejdes af amtsrådet, ganske vist i samarbejde med de kommunale skolemyndigheder, men efter retningslinjer, der er godkendt af undervisningsministeren. Når nu primærkommunernes pligt til selv at udbygge deres skolevæsen opretholdes i fuldt omfang, havde det været mere naturligt og i pagt med tendensen i kommunalreformen, at de enkelte kommunalbestyrelser udarbejder udbygningsplaner, som så godkendes af amtsrådet, der i forbindelse med godkendelsen påser den fornødne koordination inden for det samlede skolevæsen i amtsråds kredsen. Her er således heller ikke foretaget den decentralisering, som kommunerne havde ventet.

Mit parti hilser med tilfredshed, at alle bestemmelser om administration og styrelse af såvel folkeskolen, gymnasieskolen, ungdomsskolen som fritidsforanstaltninger nu samles i én lov. Der sker her en samordning og en forenkling.

Ligeledes kan hilses med tilfredshed, at der oprettes både en skolekommission og en fritidskommission efter samme principper; det bliver således muligt at sikre den nødvendige koordination af skole- og fritidsområdet.

En nydannelse er det, at skolenævn bliver obligatorisk nu fra 1. april 1970: der skal nedsættes skolenævn for hver selvstændig skole under kommunens skolevæsen. Spørgsmålet er så, om det tilsigtede mål nås: en øget forældreindflydelse. Efter de gældende bestemmelser om skolekommission og skolenævn er disse to organer sideordnet, idet skolenævne er berettiget til at tage alle forhold vedrørende den pågældende skole under behandling og stille for-

[Ejner Nielsen.]

slag derom til kommunalbestyrelsen, og skolenævnene har den direkte kontakt til kommunalbestyrelsen. Efter lovforslaget frtages skolenævnene denne direkte kontakt til kommunalbestyrelsen, idet alle erklæringer, der bliver afgivet af skolenævnene, gennem skolekommissionen skal forelægges kommunalbestyrelsen. Efter de gældende bestemmelser er det skolenævnene, der efter samråd med lærerrådet fastsætter årsprøvernes omfang og ordning for den pågældende skole, for så vidt det ikke vedrører klasser, der slutter med en statskontrolleret eksamen. Denne beføjelse er også frataget skolenævnene. Skolenævnene udarbejder efter samråd med lærerrådet udkast til undervisningsplaner for den pågældende skole, men også disse beføjelser har man frataget skolenævnene.

Hvis man ønsker skolenævn for hver selvstændig skole under kommunens skolevæsen, må man i det mindste give disse nævn medbestemmelse og medansvar og ikke som efter lovforslaget beskære deres beføjelser. Tanken om skolenævnene bliver ellers det modsatte af det tilsigtede: at øge forældre-medvirken.

Det er med beklagelse, vi inden for socialdemokratiet konstaterer, at undervisningsministeren ikke har anset det for ønskeligt eller muligt i lovforslaget at foreslå almindelige bestemmelser om oprettelse af elevråd og deres funktioner. Det er bevisligt, at elevrådstanden landet over vinder flere og flere tilhængere, eller sagt på anden måde: demokratiet vinder terræn. Derfor havde vi gerne set en væsentlig mere klar formulering af dette forhold, idet vi finder, at elevrådene nu må have klare beføjelser, så elevernes medbestemelsesret og medansvar får et reelt indhold og en reel betydning ved repræsentation i de besluttende organer.

Et andet hovedområde i lovforslaget er amtsrådets funktioner fra 1. april 1970. De nye amtsråd, der tiltræder den 1. april 1970, skal overtage tilsynet med det kommunale skolevæsen og fritidsundervisning m. v. i primærkommunerne. Amtsrådets tilsyn med primærkommunernes skoleforvaltning m. v. omfatter såvel administrative som pædagogiske spørgsmål. Skoleinspektionens, skolefondens og skolerådets opgaver henlægges til det nye amtsråd. Efter

den 1. april 1970 tillægges der amtsrådet kompetence til at oprette skoler og andre undervisningsinstitutioner. Men der er beklageligvis ikke i lovforslaget skitseret så meget som én linje om, hvordan de nye amtsråd skal varetage den meget omfattende virksomhed med hensyn til forvaltning af og tilsyn med skole- og undervisningsanliggender m. v. såvel i primærkommunerne som i amtskommunen.

Der er i bemærkningerne til lovforslaget under kapitel 4 af undervisningsministeren antydning nogle tanker om, at det forudsættes, at amtsrådet i medfør af den kommunale styrelseslov nedsætter et stående udvalg til varetagelse af de omhandlede opgaver. Tankerne om dette udvalgs sammensætning er meget løse, idet der i bemærkningerne kun er anført, at der til udvalget knyttes den nødvendige medarbejderstab, endvidere at der ansættes en forvaltningschef, der over for udvalget har ansvaret for sagsforberedelsen og udførelsen af truffne beslutninger. Men her har amtsskolekonsulenternes samråd givet udkast til en organisationsplan for skole- og uddannelsesforvaltning i de pr. 1. april 1970 kommende amter, en såkaldt enhedsforvaltning, der måske kan give impulser til udvalget, der skal behandle det foreliggende lovforslag.

Jeg har ingen bemærkninger til kapitel 9, der omhandler bestemmelserne om skolestyrelsen i København, idet der ikke her er foregået nogen dybtgående revision af de gældende bestemmelser.

På mit partis vegne kan jeg anbefale lovforslaget til en velvillig behandling. Det må så håbes, at den decentralisering, som er et af hovedmålene i kommunalreformen, ikke kvæles af for vidtgående detailhensyn og detailregulering.

Langkilde: Der er næppe nogen tvivl om, at udarbejdelse af forslag til en styrelseslov for folkeskolen og fritidsundervisningsvirksomheden rummer store vanskeligheder: der er jo mange forskellige organisationer og institutioner, der skal tage stilling til forslaget, og synspunkterne divergerer utvivlsomt meget. Der er jo også god tradition her i landet for, at skoletilsynslove giver anledning til de voldsomste og mest dramatiske slagsmål. Derfor må man vel indlede med at komplimentere den højtærede under-

[Langkilde.]

visningsminister med, at det er lykkedes ham at fremsætte et lovforslag, som, så vidt jeg kan se, ikke rummer nogen større risiko for, at der skulle blive vældig uenighed om disse problemer her nu. Det er altså lykkedes at finde frem til en midterlinje, som øjensynlig vil kunne finde tilslutning fra alle sider.

Må jeg udtrykke min glæde over, at man har fundet en løsning på problemet om kommissionerne ved den opdeling i to kommissioner, som lovforslaget indebærer. Det er givet, at det rummer mulighed for en større forældreindflydelse i den egentlige skolekommission, og det lægger vi megen vægt på. Heroverfor — altså i spørgsmålet om de to kommissioner — har selvfølgelig stået ønsket om en koordinering af problemerne under fritidsloven og skoleloven; det kunne tale for én kommission. Imidlertid har undervisningsministeren løst dette spørgsmål med lidt af et columbusæg, om end et lidt hårdkogt æg, synes jeg, ved at lade de kommunalbestyrelsesmedlemmer, som vælges, være fungerende i begge kommissioner. Det er en noget stor belastning for dem, synes jeg nok, men det er selvfølgelig en løsning, som vel skal tilgodese det koordineringssynspunkt, der vel må være afgørende i denne forbindelse.

Det, der dernæst kan undre én i forbindelse med fordelingen mellem de to kommissioner, hvor koordineringsproblemet er særlig stort, er ungdomsskolen, altså skolen for de 15-18-årige. Der må jeg nok sige, at erfaringerne ude fra kommunerne viser, at der udfoldes en ikke altid hel sund konkurrence om eleverne, og da området ligger meget nær op ad det almindelige folkeskoleområde, må man vel nok kunne spørge den højtærede undervisningsminister, hvad der er den reelle grund til, at man ikke ønsker dette område lagt under folkeskolekommissionen, hvor det dog naturligt hører hjemme.

Så er der spørgsmålet om skolenævnene. Nu får vi jo indført obligatoriske skolenævne på alle skoler, og det synes vi efter omstændighederne er en meget god løsning af problemet omkring forældreindflydelsen. Man må erkende, at den kompetence, som lægges til nævnene, er ret spinkel, men den kan vel heller ikke være større. Det ville vel føles som en vældig god kompetence,

hvis de havde noget med ansættelser at gøre, men med de nye vilkår, hvorunder ansættelsen sker for hele kommunen, er der ingen mulighed for at indplacere skolenævnene på dette område. Mellem alle de mange ting, som nævnes i § 27, må man vel sige, at realiteten er den, at de skal medvirke i et pædagogisk oplysningsarbejde sammen med lærerrådet, står der, formentlig også sammen med inspektøren, som fuldstændig synes at være gledet ud af § 27. Men det er måske begyndelsen til en form for kollektiv ledelse af skolerne, eller er der en anden grund til det? Jeg ved det ikke; jeg spørger ministeren.

Dette pædagogiske oplysningsarbejde må formentlig i virkeligheden være det væsentligste, plus den kontakt, som skabes, og som skal skabes gennem forældrenes repræsentanter til hjemmene, og som vi tillægger meget stor betydning. Det har jo knebet hidtil, både hvor der kun er skolekommission, og hvor der også er nævne, og jeg kan kun udtrykke håbet om, at den nyordning, der nu skabes, vil skabe større kontakt mellem forældrene og skolen. Det er givet, at der er behov for det i dag måske mere end nogen sinde.

Så er der spørgsmålet om amternes indflydelse, der bliver væsentligt større. Der har været talt om decentralisering i denne forbindelse, og det er rigtigt, at vi skal søge at komme så vidt på dette område som muligt. Den ærede socialdemokratiske ordfører mente, at det, at man havde fastholdt udnævnelsen af lederne på dette område, skoleinspektør og skoledirektør, som et statsligt anliggende, var et hårdt slag mod decentraliseringen. Det kan jeg nu ikke se spiller nogen større rolle for administrationen på dette felt. Han gik videre og talte om amterne, hvor han ville påtvinge amterne meget indgående regler vedrørende deres styrelse af skolevæsenet specielt med henblik på det stående udvalg og den administration, der skulle opbygges. Men her må man vel gøre opmærksom på, at det jo netop er et led i decentraliseringen, at amterne får deres selvstændige mulighed for at skønne, hvad hver enkelt amt har behov for af arbejdskraft, af ledelse på dette felt.

Men jeg vil gerne vende tilbage til spørgsmålet om decentraliseringen, for det er jo noget vigtigt, at der virkelig finder en ud-

[Langkilde.]

lægning sted af afgørelser fra undervisningsministeriets departementer og direktorater til de lokale myndigheder. Man kan se visse tegn til det i lovforslaget og bemærkningerne, men jeg vil gerne have lov at sige til den højtærede minister, at her må der skæres dybt, der må virkelig gøres en indsats for at få disse afgørelser lagt ud, både af hensyn til, at det lokale styre virkelig kan få denne afgørelsesret, og også for at befri undervisningsministeriet for en lang række enkeltafgørelser, som der ikke er grund til at lægge på et centralt sted, og som belaster ministeriets og direktoraternes arbejdskraft, således at undervisningsministeriet ikke helt uden føje ofte karakteriseres som et meget tungt fremvraeltende institut. Det går meget langsomt på dette felt, og derfor må der skæres dybt med hensyn til decentraliseringen, udlæggelsen af afgørelserne til de lokale myndigheder.

Jeg vil gerne understrege betydningen af den planlægning, som nu skal finde sted i amterne, selvfølgelig — idet man jævnfører med folkeskolelovens § 62 a — under ministeriets tilsyn. Det er meget væsentligt, at der her finder en fornuftig planlægning sted. Det har i et vist omfang, må man sige, været meget mangelfuldt, hvad der hidtil er sket på dette område, og vi tillægger det stor betydning, at der nu sker en virkelig planlægning.

Jeg vil gerne sige med hensyn til de amtsskoler, som skal kunne oprettes, at der er givetvis et meget stort behov for særlige institutioner, som naturligt kan lægges i forbindelse med amterne. Jeg tænker her på institutioner for adfærdsvanskelige børn, som der vel er et stigende behov for, og også institutioner for handicappede børn. Her må man forudse et initiativ fra amternes side, men også på gymnasieområdet kan der være et behov, og dér vil jeg gerne spørge den højtærede minister, om der er mulighed for at sætte mere pres på. Det er lidt vage bemærkninger, der ligger om dette i bemærkningerne til lovforslaget. Hvor der ikke er større købstæder, som naturligt kan løse denne opgave, er amterne jo vanskeligt stillet og vil måske vige tilbage for den ret store og økonomiske belastning, der ligger i et gymnasium, men der må jo være en rimelig fordeling af gymnasierne her i lan-

det, således at ikke visse egne er underforsynede, og dér mener jeg at vi må lægge et vist pres på de pågældende amter og støtte dem i bestræbelsen for at få opbygget sådanne institutioner. I øvrigt mener jeg, at det er helt rigtigt, at gymnasierne nu fremtidig bliver placeret under amterne. Det er en løsning, som vi er meget tilfredse med.

Man kan jo nok sige, at der på amtsadministrationens plan bliver et vist koordinationsproblem. Efter lovforslaget er det jo blot lagt således op, at der er disse 3 konsulenter, skolekonsulenten, psykologen og fritidskonsulenten, men i forhold til udvalget bliver der et vist koordinationsproblem. Jeg går ud fra, at det er tanken, at amterne hvert efter sit behov skal opbygge et sådant forvaltningsorgan, som kan koordinere disse kræfter. Man kan måske nok have en vis tvivl om, hvorvidt det er rigtigt at ligestille disse konsulenter, men når man gør det, som ministeren gør det i sit lovforslag, må man håbe, at amterne sikrer sig, at de får den fornødne koordination og rådgivning på disse felter.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til en velvillig og også en hurtig behandling. Det er jo påkrævet, da det skal være færdigt og kunne træde i kraft til 1. april 1970.

Holger Hansen: Det er en vigtig lovgivning, folketinget her står over for. Det er i hvert fald mit partis opfattelse, at skolens styrelse er noget vældig væsentligt, ikke bare i det daglige, men også, synes vi, i vort demokrati.

Lovforslaget her er jo, som undervisningsministeren fortæller os i bemærkningerne, først og fremmest lagt på bordet, fordi vi skal tilpasse skolestyrelsen til den nye kommunale struktur. Det er også gået igennem de indlæg fra ordførerne, der har været hidtil. Men derudover har vi vel også lov at sige, at i hvert fald vi mener, det er hensigtsmæssigt, at vi får en ændring, alene fordi de nuværende valgmåder har fungeret temmelig dårligt. Også af den grund skal vi hilselovforslaget velkommen.

Hvilke krav skal man da stille? Og hvilke krav stiller vi i venstre til en ny styrelseslovgivning for vor skole? For det første at den giver forældrene en stor indflydelse på deres børns skole, for det andet at lovgiv-

[Holger Hansen.]

ningen er enkel og klar og til at administrere. Og jeg synes i virkeligheden, at dette lovforslag er godt ud fra begge disse kriterier.

Vi finder det rigtigt, at der nu oprettes skolenævn ved alle skoler. Med de større kommuner vil det være rigtigt, at der til enhver skole knyttes en kreds af forældre, der er med i dens styrelse. Vi finder det ligeledes rigtigt og kan anbefale forslaget om de to kommissioner, en for folkeskolens område og en for fritidsundervisningen. Det ville ikke være hensigtsmæssigt at blande disse to områder sammen, fordi det nemt ville medføre, at f. eks. forældrevalgte medlemmer ville blive draget ind i en administration af fritidsloven, som de ikke er valgt til at varetage og måske har mindre interesse i. Omvendt ville folk med særlig interesse for fritidsundervisningen måske ikke have nogen særlig interesse for folkeskolen. En sådan sammenkædning ville efter vort skøn have betydet en svækkelse af arbejdet, og det ville efter vort skøn være uheldigt for såvel folkeskolen som fritidsaktiviteterne.

At kommunalbestyrelsen fortsat skal vælge flertallet i skolekommissionen, er efter vor mening selvfølgelig ud fra den betragtning, at det jo er den folkevalgte kommunalbestyrelse, der har ansvaret for kommunens skolevæsen. Vi har i venstre drøftet, om det var muligt at gennemføre en videre forenkling ved at drage administrationen af ungdomsskolen ind under skolekommissionens område. For en sådan ordning kunne tale, at det i vidt omfang er de samme unge, der benytter begge skoleformer. Vi vil altså gerne drøfte dette såvel som de øvrige spørgsmål, der vedrører de to kommissioners sammensætning, f. eks. deres størrelse. Det er ikke sikkert, at en kommission på 11, som det også antydes i ministerens fremsættelsestale, under alle omstændigheder, selv om det ikke er øsamfund, er en hensigtsmæssig størrelse; lige så vel som jeg heller ikke føler mig ganske sikker på, at det kan være hensigtsmæssigt med gengangerne i de to kommissioner. Men det kan vi jo drøfte. Vi skal også erindre os, at kommunalbestyrelsen skal repræsenteres i alle skolenævn. Med en sådan placering af kommunalbestyrelses-

medlemmer såvel i skolenævn som i to kommissioner kan det blive en ganske stor belastning for forholdsvis få folk. Men det er jo ting, vi kan drøfte under udvalgsbehandlingen.

Der skelnes nu ikke længere i lovtæksten mellem købstadordnede og landsbyordnede skoler. Også det er jo en følge af kommunalreformen og er naturligt; sådan er det jo nu efter 1. april 1970, da er der ingen forskel mellem kommunerne i den henseende. Det medfører, som det også er omtalt tidligere, større ansvar ved læreransættelserne i de tidligere landkommuner, og det vil vi naturligvis hilse med tilfredshed. Der har været megen utilfredshed rundt omkring med et system, der har virket tungt og på en vis måde har været følt diskriminerende over for skolekommissionen i mange landkommuner.

I spørgsmålet om læreres ansættelse skete der jo i 1966 en ændring af folkeskoleloven; idet det blev bestemt, at lærere ansættes ved kommunens samlede skolevæsen. Denne bestemmelse er efter vor opfattelse rigtig både ud fra den betragtning, at de mange kommunesammenlægninger, der træder i kraft nu pr. 1. april, gør det rimeligt at kunne samordne, men også fordi vi stiler imod en tilvalgsskole, hvor det vil være ønskeligt at kunne trække på hele lærerkorpset i en kommune til de forskellige opgaver, der vil være i en sådan skoleform.

Der har i debatten om dette forslag ude omkring i landet været peget på, at forslaget, som det foreligger, forringer forældrenes muligheder for at bestemme, hvem deres børn skal undervises af. Det er ikke umiddelbart rigtigt, fordi de forældrevalgte vil få større indflydelse i kommissionen end hidtil, men vi vil for vort vedkommende meget gerne drøfte, hvordan vi giver forældrene større indflydelse på dette område. Det kunne gøres ved at give skolenævnene indstillingsret, når det gælder ledere, der, som der står i folkeskoleloven, ansættes ved en kommunes eller et skoleforbunds samlede skolevæsen, men med tjeneste ved en bestemt skole.

Også på et andet punkt angående skolenævnenes kontra kommissionens beføjelser, nemlig undervisningsplanerne, vil jeg nævne nogle ting. Vi må nok i udvalget grundigt drøfte dette spørgsmål. Jeg tror ikke, vi

[Helger Hansen.]

skal slå os til tåls med, at nu har vi her med lovforslaget fordelt kompetencen. Jeg tror nok, vi skal forsøge at give disse skolenævn større kompetence, eventuelt søge at drage dem med ind i en bedømmelse af undervisningsplanerne. Jeg tror, det er rigtigt, at ansvaret for en kommunes undervisningsplaner ligger hos kommunalbestyrelsen. Det vi kan diskutere er, om nævnene skal med i denne proces, eller om det alene skal være skolekommissionen, der udarbejder disse forslag. Vi vil gerne drøfte, om nævnene skal høres om undervisningsplanerne ved de enkelte skoler, men er selvfølgelig klar over, at vi her er på grænsen til at overlappe. Beslutningsprocesserne skal jo nødvendigvis blive for indviklede.

Et andet område, vi gerne vil drøfte, er, på hvilken måde vi gennem skolenævnet fremmer samarbejdet skole—hjem. Det har vi snakket om i mange år, men ikke fået grumme meget hold på.

Vi er tilfreds med, at det nu bliver amtsrådet, der bliver tilsynsmyndighed for alle skoler i området, og kan tiltræde den formulering, der lægger ansvaret på de folkevalgte amtsrådsmedlemmer med den bistand, disse vil få af de 3 sagkyndige, amtskolekonsulenten, amtskonsulenten for fritidsundervisning og amtskolepsykologen. Jeg for mit vedkommende nærer ikke de betænkeligheder, som den foregående ordfører havde med hensyn til disse mænds ligestilling. Jeg tror, det må være en hensigtsmæssig ting, at et folkevalgt udvalg, at et amtsråd med en folkevalgt formand, har disse embedsmænd til at rådgive sig, til at trække på. Jeg finder tværtimod, at det er en hensigtsmæssig opbygning, som vi i hvert fald for vort vedkommende kan tiltræde.

Vi er naturligvis også tilhængere af den begyndende decentralisering, der lægges op til i dette lovforslag, og vi vil gerne i udvalget fra ministeren høre nærmere om de tanker, regeringen har med gymnasieskolens fremtidige placering og den udbygning af specialundervisningen, som også nævnes i materialet til lovforslaget.

Med disse bemærkninger vil jeg gerne anbefale lovforslaget til velvillig behandling.

Samuelson: Da vi i fredags her i tinget diskuterede lovforslaget om Danmarks Jour-

nalisthøjskole, kom hr. Poul Dam ind på nogle principielle betragtninger om folketingets arbejde og sagde, at vi ofte kom som det tynde øl. Noget tilsvarende kunne man måske sige, når vi nu skal til at behandle lovforslaget om folkeskolens styrelse. I lang tid har dette spørgsmål været til debat blandt kommunalbestyrelsesmedlemmer, i forældreforeninger, i lærerråd osv. Det er ikke, fordi jeg mener, at der ikke skal være mulighed for en debat ude i organisationer og foreninger, før lovforslaget kommer til første behandling i tinget, det kan sandelig være særdeles frugtbart. Der blev for øvrigt lige nu nævnt, at amtskolekonsulenterne har lavet et oplæg, som jeg har hørt noget om, og som jeg meget gerne vil være med til at diskutere i udvalget. Undertiden kan man altså føle, at vi måske kommer næsten for sent ind i billedet. Men trods det hilser vi forslaget med glæde.

Noget af debatten har drejet sig om, hvorvidt der burde være én eller to kommissioner; det er endt med to, men som det fremgår af forslaget, er kontinuiteten sikret ved, at 6 medlemmer går igen både i skolekommissionen og i fritidskommissionen. Det tror jeg er en meget stor fordel; alt for ofte har de nuværende skolekommissioner og ungdomsnævn arbejdet ved siden af hinanden uden nogen kontakt. Dette skulle kunne forhindres ved denne lov.

Som tidligere ordførere har nævnt, bliver amtsrådet øverste instans i det lokale skolestyre, og det er vel også naturligt. Men jeg er bange for, at man vil drukne i arbejde på amtskontorerne, når man skal have forslagene ind til godkendelse, og jeg tror, man i mange flere tilfælde end nu kan standse ved kommunalbestyrelsen og spare tid og kræfter ved at undlade at sende det hele op til amtsrådet. Men det er noget af det, vi må se på i udvalget.

Det er også godt, at der nu bliver skolenævn ved hver enkelt skole. Men her er vi ved et af de vanskelige punkter. I de senere år har man ladet demokratiseringsprocessen gå videre ved at oprette en lang række nævn og råd, skolenævn, elevråd osv., uden at disse har fået noget konkret indhold. Det er så let at oprette et elevråd ved en skole, og de valgte elever vil nok også med iver tage fat på arbejdet til at begynde med; men hurtigt synes de ikke rigtig, der er

[Samuelson.]

noget at lave, og så sygner det hele hen. Derfor må vi have ganske klare retningslinjer for, hvad elevrådene skal beskæftige sig med. Jeg ved, der er mange skoler, hvor de fungerer upåklageligt og vinkelig har ting at rive i, men der er også eksempler på, at de bliver chikaneret og saboteret; derfor må vi have en klar definition af, hvad deres opgave er.

Vi må også prøve at styrke skolenævnene. Hvorfor skal de egentlig hedde skolenævn? Jeg tror, det var Hartvig Frisch, der indførte betegnelsen i 1947; betegnelsen forældrenævn er dog det eneste naturlige.

Der er i lovforslaget tillagt disse skolenævne en del beføjelser, men jeg tror, det stadig væk er for få. Vedrørende læreransættelser, som flere andre ordførere har været inde på, tror jeg, vi må undersøge, om det ikke er muligt for skolenævnene på en eller anden måde at få indflydelse, f. eks. ved at komme med indstilling om, hvilke embedsopslag de vil have formuleret med henblik på ansættelse, selvfølgelig i kommunens samlede skolevæsen, men med tjeneste ved den enkelte skole; der kan jo være tale om, at man på den enkelte skole har brug for ganske særlige kombinationer i faglig henseende. Dernæst mener jeg, at skolenævnet må have ret til på en eller anden måde at se ansøgningerne, hvis man har lavet et sådant specielt embedsopslag. Så kan man i embedsopslaget vedføje den bemærkning, at eventuel forflyttelse til en anden skole kan blive nødvendig. For at støtte det pædagogiske initiativ er det også nødvendigt for skolenævnene at have ret til at udtale sig om skolens budget og undervisningsplan, og ét område kan man i hvert fald med rimelighed lægge hen til skolenævnene: at formulere den enkelte skoles ordensregler.

Når det er så nødvendigt at styrke skolenævnene, er det på grund af kommunesammenlægningerne. Skal alt afgøres af skolekommissionen og kommunalbestyrelsen, vil skolenævnene blive henvist til en skyggetilværelse, og det vil nok animere til oprettelse af endnu flere lilleskoler, hvilket ikke vil være formålstjenligt, endsige demokratisk.

Når storkommunerne er etableret, vil fælleslærerrådene blive meget u håndterlige

og domineret af et forretningsudvalg. Derfor er det afgørende, at det præciseres, at fælleslærerrådene kun beskæftiger sig med områder, der naturligt er fælles for skolevæsenet, f. eks. lægeordning, tandlægeordning og sportsstævner. Pædagogiske anliggender såsom undervisningsplan, ordensreglement, årsprøvers omfang osv. bør i vid udstrækning hvile på de enkelte skolars afgørelse, da skolenævn, inspektør og lærerråd her bør have det pædagogiske ansvar.

Endelig et hjertesuk: i § 62 opererer man stadig med det gamle begreb oversidder. Selvfølgelig vil der stadig væk være elever, der bør gå en klasse om eller forblive i klassen, som det hedder, men i vore dage med en udviklet specialundervisning vil det blive i færre og færre tilfælde. Her må det pointeres, at skolelæge og skolepsykolog kun bør være rådgivere for lærerrådet; den endelige afgørelse af, om en elev bør forblive i en klasse, bør træffes af de mennesker, der beskæftiger sig med eleven til hverdag.

Vi bør nok også under udvalgsarbejdet søge at finde præcise retningslinjer for læreres, skolenævns og elevråds medvirken i skolekommissionen, når der er sager til behandling, som et af disse organer har rejst.

I lovforslaget står der, at lærerrådserklæring bør indhentes, når det drejer sig om timeplanen. Der bør også indhentes lærerrådserklæring i en lang række andre sager, f. eks. vedrørende arbejdsfordelingen og samlingsernes bestyrelse.

Jeg er overbevist om, at når vi har haft et grundigt udvalgsarbejde, vil vi kunne stå med en lov, der vil være til gavn for den danske folkeskole, som man trods kommunesammenlægninger og større enheder fortsat vil kunne lade være en skole for børnene og forældrene.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale forslaget til udvalgsarbejde.

Gunhild Due: Det er med nogen bekymring, jeg ser, at dette lovforslag med sine 85 paragraffer skal være færdigt til jul, selv om det er rimeligt, hvis kommuner og amter skal føre bestemmelserne ud i livet til april.

Med hensyn til de mange nye opgaver,

[Gunhild Due.]

der efter forslaget skal føres over til amterne, må man nok spørge, om disse har haft tilstrækkelige muligheder for i deres nu vedtagne budgetter at tage hensyn til de omkostninger, loven vil medføre både administrativt og vedrørende de nye opgaver, amterne får. Og hvordan rimer det med, at regeringen i øvrigt sætter sig imod personaleudvidelser? Personlig kunne jeg ønske, at amterne især ville sætte ind på områderne voksskoler og omskoling og også grunduddannelser for voksne.

Der er fra flere sider, ikke mindst fra Danmarks Lærerforening, udtrykt bekymring for, at loven vil medføre, at vi får 13 forskellige skolevæsen her i landet; man har derfor ønsket at få oprettet en stilling som amtsskoleinspektør, som man mener vil kunne modvirke dette. Hvorvidt det skulle være nødvendigt, når vi dog har amtsskolekonsulenterne, skal jeg ikke her tage stilling til. Jeg synes sådan set, det kunne være udmærket, hvis amterne ville kappes om at lave det bedste skolevæsen. Hvis de derimod bliver sat til at konkurrere om, hvem der kan lave det billigste, kan man jo nok blive lidt betænkelig. Jeg spørger derfor ministeren, om der ikke bør være en håndfast mulighed for ministeriet for at gribe ind over for et amt og sikre en vis standard i undervisningen. Vi skulle nemlig opleve for store forskelle mellem f. eks. et vestjysk amt og et sjællandsk. Målet må være, at der sikres alle en lige god skole; uanset hvor i landet de bor.

I øvrigt må folketingsudvalget se nærmere på, hvordan amtsskoleudvalget skal sammensættes. Det er et spørgsmål, om ikke foreldre med skolesøgende børn bør repræsenteres direkte i disse udvalg.

Jeg vil gerne knytte en enkelt bemærkning til § 31 om fritids- og voksenundervisningsnævn. Det er jo den paragraf, der svarer til § 75 i fritidsloven, som pålagde ungdomsnævnene at fremskaffe tilbud om undervisning i tilstrækkeligt omfang. Jeg har forstået, at nogle oplysningsforbund

fortolker paragraffen således, at der kun undtagelsesvis skal finde kommunal aften-skolevirksomhed sted. Men der stod udtrykkeligt i udvalgets betænkning — en betænkning, jeg selv har været med til at skrive — følgende, som man kan læse i Folketingstidende 1967-68, 2. samling, tillæg B, sp. 584:

„... at der ikke er grundlag for at indskrænke igangværende kommunal aften-skolevirksomhed eller at formene kommunerne adgang til at etablere undervisnings- og oplysningsvirksomhed i henhold til loven.“

Da nu bestemmelsen i § 75 overføres til denne lov, mener jeg, vi bør gøre det helt tydeligt for oplysningsforbundene, hvordan paragraffen er ment.

Ellers er det mest spændende i lovforslaget vel nok bestemmelserne om skolenævn. Jeg har med megen glæde hørt de andre ordførere være inde på området, idet jeg går ud fra, at vi så må regne med, at lovforslaget vil komme noget forandret ud fra udvalgsarbejdet. Det er jeg glad for. Jeg mener, at nævnenes opgaver må undergå adskillige ændringer, hvis der skal være noget ved det.

For at begynde med det mindre: man pålægger nævnene i samarbejde med lærerrådene at formidle pædagogisk oplysningsarbejde blandt forældrene. Det er nok et arbejde; som alle ser nødvendigheden af i dag, men der tales intetsteds om, at kommunerne så også skal have pligt til at yde økonomisk støtte til dette vigtige arbejde. Nævnet skal dog formodentlig bruge papir, porto og eventuelt nogen sekretærhjælp. Det er jo store skoler, det drejer sig om. I § 64 står der udtrykkeligt, at udgifterne til lærerrådenes virksomhed skal afholdes af det offentlige; derfor mener jeg, vi må have en lignende bestemmelse for nævnene.

Der er en anden ting, som jeg har været inde på før i et spørgsmål til ministeren, nemlig ordensreglerne. Jeg mener, at skolenævnene og ikke skolekommissionen bør

[Gunhild Due.]

udarbejde ordensregler for skolen, og at der virkelig bør gives dem en reel mulighed for at lave disse regler; det må altså ikke hindres af ministerielle cirkulærer. Jeg har før sagt fra denne talerstol og mener det stadig: ministerielle cirkulærer må ikke kunne forhindre, at forældre og skole i samarbejde forsøger sig med mildere retningslinjer end dem, man har brygget sammen i ministeriet.

Jeg mener også, at nævnene må have indflydelse på undervisningsplanerne; der efter forslaget nu henlægges under skolekommissionen.

Ligeledes finder jeg det forkert, at skolenævnene og hermed skolens forældre ikke får indflydelse på ansættelse af lærerne. Man kan ikke forvente aktive skolenævn eller aktiv opbakning fra forældrene bag skolearbejdet, hvis de ingen reel indflydelse har alligevel. Man må nok kunne hitte ud af at ansætte lærere ved de enkelte skoler; men sådan at de har pligt til at lade sig flytte til andre af kommunens skoler, hvis overordnede hensyn taler derfor.

Jeg fatter i øvrigt ikke, at kongen stadig skal sidde og ansætte skoleinspektører o. lign., når skolens egne lærere eller forældrene overhovedet ikke må have nogen indflydelse herpå. De turde dog være mere interesserede og kaldede til det, end kongen må formodes at være.

Angående sammensætningen af nævnene finder jeg det glædeligt, at nævnsmedlemmerne nu skal vælges blandt de forældre, der har skolesøgende børn på valgtidspunktet. Jeg vil derimod gerne sætte et spørgsmålstegn ved det kommunalrådsmedlem, der skal sidde i hvert skolenævn. Da man ikke har villet følge SF's ønske om et større antal medlemmer i de nye storkommuners råd, kan jeg ikke se, hvordan medlemmerne overhovedet skal kunne nå at deltage i alle skolenævnenes arbejde. Det er for mig et spørgsmål, om man ikke skulle lade skolekommissionerne blive lidt større med plads til eventuelle særligt skoleinteresserede, der kunne udpeges af kommunen, og så lade et skolekommissionsmedlem deltage i nævnsarbejdet og dermed gennem skolekommissionen sikre kontakten til kommunen. Det er i hvert fald noget, vi må prøve at drøfte i udvalget.

I § 12 åbnes der en meget forsigtig lille mulighed for at anbringe et par gidsler fra elevrådene, hvor sådanne findes, i nævnene. Jeg vil gerne understrege, at hermed har man ikke nået noget som helst med hensyn til mere demokrati i skolen. Jeg vil foreslå, at man i stedet ansøger til på skolerne at forsøge sig med en slags samråd — det er der eksempler på ved skoler i Gladsaxe, efter hvad jeg har fået oplyst — hvor man søger at samle repræsentanter for alle, der har noget med skolen at gøre: pedel, rengøringspersonale, nævn, lærere; desuden skal der være lige så mange elevrepræsentanter, som der er voksne i et sådant samråd. Dermed kunne der for det første skabes et virkeligt samarbejde, og for det andet kunne man komme ud over den vanskelighed, mange i dag løber ind i, når en utraditionel opstilling af skoleborde eller lidt ekstra rod i klasseværelserne skaber vanskeligheder med skolens øvrige personale. Bliver dette personale inddraget i planlægningsarbejdet i et sådant samråd, vil tingene sikkert gå mere gnidningsfrit, idet alle vil være klar over, hvorfor det er sådan og sådan, og man kan snakke sig til rette om det, ligesom eleverne, når de er i lige antal med de voksne, bedre vil kunne gøre sig gældende og tale deres sag.

Så vil jeg i øvrigt gerne spørge ministeren, om ministeren vil oplyse udvalget om, hvordan det går de steder, hvor man har forsøgt sig med særlige forældrerepræsentanter for hver enkelt klasse, hvor man altså lader forældrene vælge et par repræsentanter, som følger de specielle klasser, deres børn går i, og som samarbejder med nævnene. Jeg synes nok, det kunne være interessant at høre, hvordan det går i praksis.

Jeg ved ikke rigtig, om jeg skal betragte lovforslaget som helhed som et fremskridt; det skal i hvert fald ændres en hel del. Men efter at have hørt første behandling her er jeg ikke så pessimistisk, som jeg var, da jeg sad og skrev min tale. Jeg håber, at vi virkelig kan gøre forældrenes medindflydelse til noget reelt.

Sigsgaard: Selv om lovforslaget er en nødvendig følge af den kommunale reform, kunne man måske nok have ønsket sig lidt mere nytænkning, da man alligevel skulle have en større reform igennem. Jeg er

[Sigsgaard.]

bange for, at forslaget her ikke fremmer demokratiseringen, og at det endda på nogle punkter vil spærre for den, medmindre man laver om på det.

Ledelsen af den enkelte skole og samarbejdet mellem de forskellige grupper på den enkelte skole er for mig det væsentligste, og derfor skal jeg i de følgende bemærkninger hæfte mig mest ved det. Alle — også undervisningsministeren — erkender vist, at der er langt igen, før skolerne er demokratiseret. Ministeren mener, at det vil hjælpe at gøre skolenævn obligatoriske. Nu er det et spørgsmål, om skolenævn i det hele taget er den rigtige løsning, og i hvert fald skaber obligatoriske skolenævn ikke i sig selv aktivitet omkring skolen og interesse for dens forhold. I København har skolenævn været obligatoriske i mange år, men interessen er meget ringe. Ved 90 pct. af de københavnske skoler har man ligesom én gang for alle opgivet at få forældrene til at opstille kandidater til skolenævnene. I stedet udpeges alle medlemmerne politisk, og på den måde bliver nævnene kommunernes og ikke forældrenes.

Jeg gør mig ingen illusioner om at få skolenævnene afløst af noget andet og bedre i lovforslaget her. Der mangler også en del forsøgsarbejde, eksperimenter, inden noget sådant eventuelt kan ske. Men paragrafferne kunne udformes sådan, at skoler og forældre, der ønsker det, har ret til i stedet for skolenævn at arbejde med andre organisationsformer; man kunne tænke sig et skoleråd sammensat af elever, lærere og forældre. Jeg vil gerne spørge ministeren, om han er enig i, at loven ikke skal forhindre sådanne organisationsformer, og om han derfor er enig i, at loven bør rumme mulighed for afvigelser fra normerne.

På Rasmus Rask-skolen i Bellinge ved Odense har man gennemført en anden nydannelse. Skoleinspektøren har overdraget praktisk talt alle sine funktioner til lærerrådet, og skolen ledes altså i realiteten kollektivt. Sådanne ledelsesformer er vanskelige at arbejde med i dag. Loven gør dem vanskelige at arbejde med, og derfor er det så vigtigt, at der i lovforslaget indsættes paragraffer, der udtrykkeligt muliggør eksperimenter med ledelsesformer, medindfly-

delse osv. Med andre ord: der mangler forsøgsparagraffer i lovforslaget.

Loven bør ansprende til aktivitet, ikke bremse og kvæle initiativ, og derfor er jeg enig med fru Gunhild Due og andre i, at ministerens forslag bør ændres på en del punkter. Skolekommissioner og skolenævn er for stærkt præget af kommunalbestyrelserne. Forældrerepræsentationen i skolekommissionen bør styrkes; såvel lærere som elever bør repræsenteres ved fuldgyldige medlemmer i skolekommission og i skolenævn, og dette bør klart fremgå af lovforslagets § 12. Som forslaget er, skal ministeren afgøre elevernes repræsentation, og det er ikke godt. Klare bestemmelser må med i loven.

I den forbindelse må jeg advare imod, at arbejdet i skolenævn, skolekommission og lærerråd sker hen over hovedet på eleverne. Den vigtigste opgave er at sikre systemets tvangsindlagte, nemlig eleverne, så megen indflydelse som muligt på de forhold, som de er tvunget til at underkaste sig. Landsorganisationen af elever ønsker bl. a. sikret i loven, at ingen skoleledelse eller lærergruppe kan forhindre elever i at slutte sig sammen, og jeg synes, det er naturligt, at den bestemmelse kommer ind. Jeg anmoder udvalget om at sørge for, at der stilles ændringsforslag om en sådan bestemmelse.

Løvforslaget giver kommunerne meget store beføjelser over for de enkelte skoler. Jeg ville foretrække, at der sikredes de enkelte skoler, så meget selvstyre som overhovedet muligt, og jeg vil sige, at jo større kommunerne er, des vigtigere er det. Under de færrest mulige generelle bestemmelser og inden for et rammebudget bør hver skole så vidt muligt styre sig selv, elever, lærere, andre ansatte og forældre i fællesskab; men det giver lovforslaget desværre ikke mulighed for. I det mindste bør der kunne skabes flertal for, at kommunalbestyrelserne skal indhente udtalelser fra lærerråd, elevråd, skolenævn og skolekommission om de kommunale budgetter, og at alle kommunalbestyrelsesmedlemmer så får kendskab til disse udtalelser, så man får en vekselvirkning dér.

Med hensyn til lærerrådets sammensætning har jeg undret mig over, at børnehavslærerne ikke nævnes som medlemmer af

[Sigsgaard.]

lærerrådet. Jeg går ud fra, at det er en forglemmelse, og håber, at ministeren vil gøre en bemærkning om det i sit svar. I samme forbindelse vil jeg lige nævne, at viceskoleinspektørerne tilsyneladende også er helt glemt i ministeriet. De figurerer, så vidt jeg kan se, ingen steder i lovforslaget.

Jeg sagde før, at kommunalbestyrelserne har for stor indflydelse på skolerne. Det kommer frem, når det f. eks. i § 71 fastsættes, at borgerrepræsentationen i København vælger to medlemmer til hvert skolenævn. Så vidt jeg erindrer, er det ét medlem i de øvrige kommuner, og man kan spørge: hvorfor hele to? Det er også helt urimeligt, synes jeg, at de kan være fælles for flere skolenævne.

I amtskommunerne er tendensen til at samle magten hos kommunalbestyrelsen mest udpræget. Ved de amtskommunale skoler skal amtsrådet vælge hele tre ud af fem skolenævnsmedlemmer, og det er alt for meget. Amtsrådet får store beføjelser som tilsynsmyndighed, og det er jeg betænkelig ved, medmindre rådet kan finde støtte i en amtskolekommission med en amtskoleinspektør som forretningsfører. Jeg synes, at på det punkt er henvendelsen fra Dänmarks Lærereforening rimelig.

Angående kommuneskolerne endnu to ting: ordensreglementet kan efter forslaget udarbejdes hen over hovedet på eleverne; der bør en bestemmelse ind, hvorefter intet ordensreglement er gyldigt uden elevernes tilslutning. Det kan lyde som et vældig drastisk skridt, men jeg synes, det er rimeligt; det er dog trods alt eleverne, som ordensreglementet gælder. Den anden ting: vil man fremme demokratiet, bør møderne i kommissioner, nævni og råd så vidt muligt være åbne for interesserede, og i hvert fald bør loven ikke hindre åbenhed. Det er jeg ikke helt klar over om den gør. Nogle steder i landet eksperimenterer man med åbne møder, og det bør da i hvert fald fortsat være muligt. Jeg synes oven i købet, at man burde tilskynde til åbne møder dér, hvor de sager, der skal behandles, ikke naturligt forhindrer det.

Det er udmærket, at fritids- og voksenundervisning kommer med i loven; jeg har kun et par bemærkninger hertil.

I § 31 sættes det såkaldte private initiativ

over det offentlige. Først når der er for få gymnastikforeninger eller oplysningsforbunds- eller syklubtilbud, skal der gives kommunale tilbud. Jeg skal ikke gå imod, at alle mulige foreninger får støtte til deres aktiviteter, men jeg er imod denne, som det synes mig, leflen for dem, og jeg er imod, at kommunalbestyrelserne skalkunne skubbe ansvaret fra sig ved at henvise til nogle måske endda mangelfulde foreningsarrangementer.

Ungdomsskolen bør nok placeres under skolekommissionen. Der er jo et udstrakt lærerfællesskab med folkeskolen. I en by som f. eks. Esbjerg, hvorfra jeg kender nogle tal, er 60-70 pct. af ungdomsskoleeleverne også folkeskoleelever, og samme tendens gør sig, så vidt jeg ved, gældende overalt.

Endelig bør de prøveforberedende fag af skolevæsenet kunne henvises til ungdomsskolen; alt i alt taler meget for, at de kommer under skolekommissionen.

Lad mig summere op: jeg er bange for, at lovforslaget, som det ligger her, hæmmer demokratiseringsbestrebelse, hvor det burde fremme dem. Der er selvfølgelig fremskridt i lovforslaget; men på det punkt bør der ske ændringer. Det giver kommunalbestyrelserne for stor magt, og det giver eleverne, forældrene og lærerne for lille indflydelse. Jeg er bange for, at VS ikke kan stemme for det, medmindre det ændres ganske væsentligt.

Erhard Jakobsen: Der er jo en række fordele ved både at være folketingsmand og borgmester. En af dem er, at så ved man faktisk, hvad dette her drejer sig om.

I min kommune har vi gjort mange erfaringer med skolenævne; det er i virkeligheden lykkedes selv inden for et stort skolevæsen gradvis at bygge forældreinteressen omkring skolen op. Derfor må jeg kraftigt understrege, hvad jeg tror mit partis ordfører sagde klare og kraftigst, at dette forslag vel kan give større forældreindflydelse dér, hvor man slet ingen har eller kun har den store skolekommission, men det giver sandelig mindre forældreinteresse dér, hvor man har det i forvejen. For hvis ikke nævnene får noget at tage sig til, men bare skal lave kaffemøder, får man ingen til at deltage i det, for det er der ingen der gider

[Erhard Jakobsen.]

spilte deres tid på; der er kaffemøder nok i forvejen.

Derfor var jeg meget glad for, at både venstres og den radikale ordfører sagde: vi må gøre noget ved dette med forældrenævnene; der må være direkte adgang til kommunalbestyrelserne, det må ikke være via skolekommissionen. Jeg vil gerne i den forbindelse spørge ministeren: skulle det nu ikke lykkes at få det igennem, er der vel ikke noget i vejen for, at en kommunalbestyrelse selv kan give forældrenævnene adgang til at henvende sig direkte til kommunalbestyrelsen? Det kan vel ikke være forbudt, for så er der jo ikke meget kommunalt selvstyre.

Jeg må i og for sig give hr. Sigsgaard ganske ret i, at der er for megen magt til kommunalbestyrelsen, og jeg vil gerne som kommunalbestyrelsesmand frabede mig at få magt på et område, hvor det gælder om for alt i verden at få forældrene — og eleverne også, det skal jeg komme tilbage til — til at være med til at tage del i magten.

Jeg nærer altså store forhåbninger til udvalgsbehandlingen. Jeg tror, der er stærke kræfter, der vil arbejde for at sikre, at forældrenævnene får noget at tage sig til, for ellers kan man godt ophæve dem, så bliver det ingenting.

Noget lignende gælder for elevråd. Men jeg er ikke enig med hr. Sigsgaard i, at det er noget, der afhænger af, hvad vi skriver i loven. Jeg tror, man kommer til at ændre undervisningsplanerne sådan, at man ganske simpelt i børnehaveklasser og de små klasser underviser i elevdemokrati, så lærerne allerede giver de små på 5-7 år indtrykket af, at læreren godt kan blive væk fra skolen en time eller to, men det kan de elever ikke, der nu skal klare de og de opgaver, for så går klassen i stykker. Hvis man underviser de små i, hvad elevdemokrati er, får man gode repræsentanter i 15-16-17 års alderen; ellers får man bare nogle ungdomsoprørere, som nogle i skaldpandeaalderen sætter fut i ved at lave skolestrejke osv.

Undervisningsministeren (*Helge Larsen*): Jeg vil gerne begynde med at sige tak til ordførerne for den tilslutning, der på mange

punkter er givet til lovforslaget. Jeg kunne føje til, at mange af de ønsker og synspunkter, der er ført frem, har vi været igennem under forberedelsen af lovforslaget; men jeg må sige, at på en lang række områder har vi fundet, at praktiske vanskeligheder har hindret noget af det, vi måske gerne ville.

Når det er sagt, vil jeg føje til som en generel udtalelse, at under udvalgsarbejdet skal jeg være villig til at drøfte alle disse ting igennem, og kan man komme med praktiske løsninger på meget af det, som man gerne vil have gennemført, og som vi i og for sig ikke kan have noget imod, men som vi ikke selv har kunnet finde de praktiske løsninger på, er vi særdeles rede til både at deltage i drøftelsen af det og gennemføre det i den udstrækning, det virkelig kan lade sig gøre. Man skal nemlig huske på, at vi ikke bare her kan skrive en lov, der dækker alt, hvad man kunne ønske ud fra alle ideelle synspunkter; den skal også kunne fungere i et nyt kommunalt system.

Må jeg nævne et eksempel på de vanskeligheder, der kan være. Det er fremhævet fra mange sider, at man skal give skolenævnene eller forældrenævnene, hvis man vil kalde dem det, større kompetence; man har nævnt, at de bør være med ved indstilling til embeder. Jeg er enig i og har givet udtryk for det tidligere, at jeg gerne ser indføjet en bestemmelse, hvorefter skolenævnet ved en skole er med til indstilling, når det gælder ansættelse af leder ved den pågældende skole. Men når man fremfører ønsket om, at skolenævnet også skal kunne deltage i indstilling om besættelse af lærerstilling, tror jeg, man løber ind i noget, som for mig at se i hvert fald indtil videre er praktisk uløseligt. Der står udtrykkelig i folkeskoleloven, at lærere ansættes ved kommunens skolevæsen. Vi vil i de nye storkommuner have skolevæsener af betydeligt omfang, i mange tilfælde med både 20 og 30 skoler, og der vil, hvis en sådan kommune eksempelvis ved et skoleårs begyndelse skal bruge 20 lærere, formentlig komme adskillige gange flere ansøgninger. Skal alle disse ansøgninger ud til hvert enkelt skolenævn ved 20 skoler, hvor de gennemgås og vurderes og der skal

[Undervisningsministeren.]

foretages indstilling, så er jeg bange for, at man løber ind i noget, der ikke praktisk vil kunne realiseres.

I den forbindelse skal man være opmærksom på, at skolekommissionen, som skal foretage indstillingen, nu får fem forældrevalgte repræsentanter over for de seks, der vælges af kommunalbestyrelsen. Der er altså øget forældreindflydelse i skolekommissionen. Man må da for resten heller ikke glemme — der er ingen, der har nævnt det; jeg synes dog, det skal nævnes her — at kommunalbestyrelsens medlemmer i mange tilfælde også er forældre og vel i mange tilfælde også kan anlægge et skolerelevant synspunkt ved vurderingen.

Det er altså ikke uvilje imod at give forældrene kompetence, der har ført til forslaget om, at indstillingsretten ligger hos skolekommissionen; det er en vurdering af, om det vil være praktisk gennemførligt. Men som sagt: kan man finde en praktisk løsning på det, deltager jeg gerne i den. Vi har ikke kunnet finde den. Vi kan — og det kan være et resultat allerede af denne første debat her — udmærket som nævnt af hr. Holger Hansen indføre en bestemmelse i loven om, at skolenævnet deltager i indstillingen, når det gælder lederen ved en bestemt skole; dér har man netop den nære forbindelse mellem den enkelte skole og lederen. Man vil ikke have den samme nære forbindelse mellem de lærere, der ansættes ved en kommunes skolevæsen, og den enkelte skole.

Man har ønsket, at skolenævnene kunne få en række beføjelser ud over dette, og det kan vi drøfte i udvalget. Jeg må dog gøre opmærksom på, at efter forslaget har ethvert skolenævn direkte adgang til at stille forslag til kommunalbestyrelsen om alle forhold vedrørende skolen; men i mange tilfælde, ikke mindst i storkommuner, vil det nok være det mest praktiske, det mest hensigtsmæssige, at indstillinger går via skolekommissionen. Adgangen til at gå direkte til kommunalbestyrelsen er imidlertid direkte nævnt i lovforslaget.

Spørgsmålet om ordensregler er draget frem som noget væsentligt. Det nævnes i forslaget, at det er skolekommissionen, som udfærdiger ordensreglerne. Sådan er det nu, men det hindrer dog ikke, at man også under

den nuværende ordning kan have forskellige ordensreglementer ved de enkelte skoler om forhold, der vedrører den enkelte skole. Jeg gad dog vide, om det ikke er praktisk og værdifuldt, at der er visse ordensregler, som er fælles for alle skolerne i en kommune. Deri behøver ikke at ligge, at den enkelte skole ikke kan have sine særlige regler, der varierer. Men jeg vil gerne drøfte det igen og stiller mig absolut ikke afvisende over for ændringer på dette punkt. Jeg tror dog, at der også her er et hensyn at tage til det samlede skolevæsen inden for kommunen.

Man har fra flere sider nævnt elevrådene, som man gerne vil give en større beføjelse. Jeg har valgt i forslaget at give det den formulering, at elevrådene skal have adgang til at deltage i skolenævnets møder, for så vidt der findes elevråd ved skolen. Jeg mener ikke — det er min bedste overbevisning, den kan naturligvis være forkert, men jeg har en vis erfaring på dette område — at man gavner elevrådstanken ved at påbyde, at der skal være elevråd alle steder, hvis der ikke blandt eleverne eksisterer interesse for at få det oprettet. Jeg tror, at hr. Erhard Jakobsen har ganske ret i, at vil man nå frem til at have elevråd, der er inde i dette, er det nok noget, man skal begynde med helt nede i børnehaveklasserne i mange tilfælde. Hvis eleverne selv har interessen, selv har et ønske om at oprette råd, bør man imødekomme dem, ønsket bør respekteres; men at påbyde gennemførelsen af det, hvor der ikke findes interesse, tror jeg ikke på værdien af. Jeg vil også gøre opmærksom på, at de unge mennesker — jeg vil endda føje til: de meget dygtige unge mennesker — som arbejder med dannelsen af en landsammenslutning af elevråd, over for mig har givet udtryk for, at de ikke ønskede, at der skulle være nogen pligt til at danne elevråd, netop fordi de ønsker, at der er interesse for disse elevråd, før de etableres. De vil derimod gerne have fastslået, at der ikke må være hindringer for oprettelse af elevråd, hvis der er et ønske hos eleverne om at få det, og det vil jeg gerne imødekomme — men det tror jeg i øvrigt alle ville kunne være enige i.

Man har i forbindelse med dette forslag talt om en decentralisering, som ikke går vidt nok. Men det modsatte synspunkt kom

[Undervisningsministeren.]

til udtryk fra fru Gunhild Due, der gjorde opmærksom på, at man ikke måtte gå så vidt i decentraliseringen, at vi fik 13 skolevæsener, ligesom der jobbliver 13 storamter efter den 1. april 1970.

Det er rigtigt, selv om det nok er sat lidt skarpt op, at der er forhold her, man skal foretage en afvejning af. Vi ønsker med dette forslag i sammenhæng med kommunalreformen en decentralisering, og jeg mener også, at vi gennemfører en betydelig grad af decentralisering. Men der er naturligvis også det hensyn at tage, at skolevæsenet i et lille område som Danmark dog må have et vist ensartet præg. Der må ikke være de meget store forskelle i skolevæsenet; det vil være at give de unge forskellige muligheder, og det vil simpelt hen vanskeliggøre overflytning fra en skole til en anden. Nu ved jeg godt, at det er at føre det meget langt ud, måske endda ud i karikaturen; at tale om 13 forskellige skolevæsener, men man må altså tage den anden side af sagen i betragtning også, når man — i øvrigt med rette — ønsker at fremme decentraliseringen.

Som sagt er der tale om en ganske betydelig decentralisering her. De tidligere købstad- og landkommuner får betydelig større selvstændighed på en række områder; det gælder både skolebyggeri og læreransættelser. Amtsrådet overtager væsentlige beføjelser fra undervisningsministeriet og direktoratet for folkeskolen. Om decentraliseringen på visse områder kan gå videre, ja, det skal jeg i og for sig ikke afvise; men jeg vil altså meget stærkt fremhæve, at der er tale om en betydelig ændring i beføjelserne netop i retning af at lægge mere ud både til kommunerne og til amtskommunerne.

Spørgsmålet om decentralisering kontra ønsket om den ensartede skoleordning over hele landet er et af de væsentlige områder, som har været berørt her. Et andet er spørgsmålet om forældreindflydelsen, som jeg vist har svaret på. Spørgsmålet om elevrådene er et tredje. Jeg vil gerne sige i anledning af det, hr. Erhard Jakobsen sagde, at det er rigtigt, at man kan opbygge en stærk og levende interesse omkring et skolevæsen gennem skolenævnene; jeg tror, at man med dette forslags bestemmelse om, at der skal være skolenævn ved hver skole,

netop vil fremme denne forældreinteresse omkring skolen, og som sagt: kan vi finde praktiske, administrerbare muligheder for øget indflydelse til skolenævnene, er jeg parat til at medvirke dertil.

Det blev i øvrigt nævnt, bl. a. af fru Gunhild Due, om der ikke skulle penge til den virksomhed, som udøves af forældrenævnene eller skolenævnene. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at det i bemærkningerne til forslaget § 19 er fremhævet, at kommunen skal yde bistand til den virksomhed, som nævnene udøver, derunder også oplysningsvirksomhed.

I forbindelse med de to kommissioner har der været fremført forskellige betænkeligheder. Man har sagt, at det er et stort arbejde at lægge på de samme kommunalbestyrelsesmedlemmer, at de skal være medlemmer både af fritidskommissionen og af skolekommissionen. Det er naturligvis rigtigt, at det er et større arbejde at sidde i to kommissioner end i én. På den anden side vil disse kommissioner på mange områder arbejde med ting, som ligger nær op ad hinanden, og man vil ved den valgte organisationsform netop få den koordination, som på så mange områder er ønsket.

Der er nævnt tanken om, at ungdomsskolen skulle overføres til skolekommissionen; bl. a. med den begrundelse, at der er tale om unge, som for en stor del er på samme alderstrin som de unge, der går i folkeskolen, og det er naturligvis rigtigt. Det samme vil man kunne sige om interessegrupperne for børn og unge. Men jeg tror, at det vil være den rigtigste løsning, som er foreslået her, at man i fritidskommissionen har hele den virksomhed, der dækkes af fritidsloven, og i skolekommissionen den, der dækkes af folkeskoleloven, når man desuden har de kombinations- og koordineringsmuligheder, der ligger i det fælles kommunalbestyrelsesindslag i de to kommissioner.

Der er henvist til den betydelige indflydelse, amtsrådet får. Det er netop et udtryk for den decentralisering, der sker. Når der fra et par ordføreres side er udtrykt ønske om, at man måske kunne lægge nogle af disse beføjelser fra amterne over til kommunerne, er det naturligvis noget, jeg gerne vil være med til at drøfte. Jeg er dog ikke sikker på, at der ligger mere hos amtsrådet

[Undervisningsministeren.]

end det, det vil være naturligt for amtsrådet som tilsynsmyndighed at have indseende med.

Der er spurgt, om der ikke burde være et amtskoleudvalg. Her vil jeg gerne gøre opmærksom på, at efter den kommunale styrelseslov er det amtsrådet selv, som bestemmer, hvilke forvaltningschefer man vil have, og hvilke udvalg man vil nedsætte, og det er vel sandsynligt, at man nedsætter et skoleudvalg.

Fru Gunhild Due havde et par morsomme bemærkninger om skoleinspektører, der udnævnes af kongen. Jeg må måske gøre opmærksom på, at der i den nye tjenestemandsløvs regler om, hvilke tjenestemænd der fremtidig skal udnævnes af kongen, og hvilke der ikke skal det; før dette er helt afklaret, kan vi nok ikke afgøre det her. Der ligger det i det, at gennem denne udnævnelsesform har undervisningsministeriet et vist tilsyn med, hvem der indstilles, og netop ud fra ønsket om at have en vis ensartethed i hele skolevæsenet tror jeg, det er værdifuldt, at man fra centralt hold i hvert fald har indseende med indstillingen til disse embeder. Den mere formelle udnævnelsesform må vi lade afvente den endelige gennemførelse af tjenestemandsløvens bestemmelser.

Hr. Langkilde spurgte i forbindelse med amtskommunernes mulighed for at drive undervisningsvirksomhed om, hvorledes det forholder sig med gymnasier og planlægningen af disse. Jeg vil gerne sige, at der jo er et gymnasieplanlægningsudvalg, som på baggrund af prognoser over befolkningsudvikling o. lign. lægger planerne for udbygningen af gymnasierne, og dette centrale planlægningsarbejde vil blive fortsat. Men selv om der ikke er taget endelig stilling til opgavefordelingen mellem amter og stat, har vi allerede oprettet et par nye gymnasier på amtskommunal basis, og det er, som det også er skrevet i bemærkningerne, sandsynligt, at nye gymnasier vil blive oprettet på amtskommunal basis.

En lang række af de synspunkter, der i øvrigt er fremført her, tror jeg nok vil høre hjemme i bekendtgørelser og cirkulærer mere end måske i selve loven. Jeg går ud fra, at det er spørgsmål, som vi nærmere kan

drøfte i udvalget og tage stilling til ved lovforslagets anden behandling, og jeg skal derfor slutte med disse bemærkninger, idet jeg endnu en gang siger tak for den positive indstilling til forslaget. Jeg var ved dets fremsættelse ganske klar over, at der ville blive mange ting at drøfte både her og i udvalget. Jeg håber på et godt og hurtigt arbejde i udvalget og kan love mit og ministeriets bidrag til, at det kan gå så hurtigt som muligt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere.

Valgt blev: *Niels Ravn, Mads Eg Damgaard, Juul-Madsen, Poul Nielsen, Søren Jensen, Niels Eriksen, Kofoed, Jens Peter Jensen (Agerskov), Erik Hansen (Ålborg amt), Svend Haugaard, Chr. Rasmussen, Poul Dalsager, Risgaard Knudsen, Th. Mikkelsen, Teichert, Chr. Thomsen og Morten Lange.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om Danmarks Journalisthøjskole og Institut for Presseforskning.

Valgt blev: *Ellen Strange Petersen, Jørgen Jensen, Lembourn, Lis Møller, Merete Bjørn Hanssen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Johan Philipsen, Samuelson, Svend Haugaard, Skovmand, Camre, Falk Hansen, Per Hækkerup, Søren B. Jørgensen, Bodil Koch, Waldemar Laurson og Poul Dam.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg til at drøfte problemer og modtage information vedrørende narkotikamisbrug.

Valgt blev: *Langkilde, Adam Møller, Lis Møller, Ellen Strange Petersen, Ib Thyregod, Merete Bjørn Hanssen, Marie Louise Truels-Christensen, Else-Merete Ross, Samuelsen, Valbak, Tastesen, Lene Bro, Finn Christensen, Orla Møller, K. Axel Nielsen, Ivar Nørgaard og Morten Lange.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 22. oktober, kl. 13 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål til ministrene.*
- 2) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Arne Christiansen.*
- 3) *Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Arne Christiansen.*
- 4) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Hauch.*
- 5) *Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Hauch.*

6) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Forbud mod registrering af politisk tilhørsforhold i efterretningsøjemed) [af Kjær Rasmussen og Sigsgaard].

7) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om pressens brug.

8) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje. (Nedlæggelse af retten i Sakskebøing).

9) *Første behandling af:*

Forslag til lov om offentlighed i forvaltningen.

10) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m.v.

Mødet hævet kl. 15.20.

10. møde.

Onsdag den 22. oktober kl. 13.

Anden næstformand (Hanne Budtz): I skrivelse af dags dato meddeler boligministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om bolig sikring.

I skrivelse af dags dato meddeler arbejdsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ferie.

I skrivelse af dags dato meddeler indenrigsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme. (Lempelse af grundskyld af skovejendomme) og forslag til lov om ændring af lov om værnepligt. (Nedlæggelse af lægdsmandsinstitutionen m. v.).

Medlemmer af folketinget Aksel Larsen, Poul Dam, Krog Hansen og Morten Lange har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte: